مجله‌ی بررسی‌های آمار رسمی ایران
سال ۳۰، شماره‌ی ۱، بهار و تابستان ۱۳۹۸، صص ۱۵۵ –۱۷۲

وضعیت جوانان غیرشاغل که در حال تحصیل یا مهارت‌آموزی نیستند (شاخص NEET)

سید نعمت‌اله میرفلاح نصیری[†]، فریده دل‌عظیمی[‡] و هما طاهری‌پور[‡,*]

[†] مرکز آمار ایران

[‡] مرکز آمار و اطلاعات راهبردی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی

چکیده. موضوع اشتغال و بیکاری همواره از موضوعات مهم کشور بوده است. در این بین با توجه به ساختار سنی جمعیت کشور، اتخاذ سیاست‌هایی جهت ایجاد فرصت‌های شغلی مناسب برای جوانان و به دنبال آن کاهش بیکاری آنان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. عدم اشتغال جوانان و وارد آوردن فشار اقتصادی به خانواده‌ها، می‌تواند آنان را در معرض طرد اجتماعی و بلاتکلیفی اقتصادی و ترس از آینده‌ای نامعلوم قرار دهد. در دستور کار ۲۰۳۰ سازمان ملل متحد نیز در دستیابی به توسعه پایدار، دو هدف برای جوانان در نظر گرفته شده است: الف–دسترسی کامل و مؤثر به اشتغال و کار شایسته برای تمامی زنان و مردان از جمله افراد جوان ب–کاهش افرادی که شاغل نیستند و در حال تحصیل و مهارت آموزی نیستند. مقاله حاضر بر اساس داده‌های سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، وضعیت جوانان غیر شاغل که درحال تحصیل یا مهارت آموزی نیستند را در سطح کشوری و استانی مورد مطالعه قرار داده است. در سال ۱۳۹۵، ۳۶٫۲ درصد جوانان کشور، شاغل نبوده و در حال تحصیل یا کسب مهارت نیز نیستند. این میزان برای مردان، حدود ۲۴٫۰ درصد و برای زنان ۴۹٫۰ درصد است.

واژه‌گان کلیدی: جوانان غیر شاغل، نرخ NEET، شکاف مطلق، نرخ بیکاری جوانان.

---

* نویسنده‌ی عهده‌دار مکاتبات

دریافت:۱۳۹۸/۲/۲۱، پذیرش:۱۳۹۹/۶/۲۴.

۱- مقدمه

پس از وقوع بحران‌های مالی و اقتصادی در جهان، سازمان بین‌المللی کار به‌منظور درک بهتر وضعیت بازار کار جوانان و با توجه به آن‌که شاخص‌های سنتی بازار کار به تنهایی نمی‌توانند گویای وضعیت دقیقی از نیروی کار آنان باشد، شاخص دیگری تحت عنوان NEET[1] را برای جوانان تعریف و مد نظر قرار داده است.

نقش جوانان در ساختار جامعه و تأثیرگذاری آنان در مؤلفه‌های اقتصادی و اجتماعی کشور، مهم و ارزنده تلقی می‌شود و توجه به افزایش اشتغال و کاهش بیکاری جوانان همواره مورد تأکید و توجه سیاست‌گذاران بوده و انتظار می‌رود در راستای تحقق کار شایسته و سند توسعه پایدار یکی از اهداف کشور، کاهش تعداد جوانانی باشد که نه شاغل، نه در حال تحصیل بوده و نه به کسب مهارت مشغولند.

در ایران نیز گذار جمعیتی و سرعت تحولات آن، تغییرات گسترده‌ای را در ساختار سنی کشور به همراه داشته است ولی همچنان نقش جوانان در ساختار جامعه و تأثیرگذاری آنان در مؤلفه‌های اقتصادی و اجتماعی کشور، مهم و ارزنده تلقی می‌شود. از یک سو وجود سرمایه‌های انسانی جوان و بهره‌مندی از ظرفیت‌های آنان فرصتی برای پیشرفت و توسعه اقتصادی و اجتماعی کشور فراهم می‌سازد و از سوی دیگر عدم استفاده از پتانسیل نیروهای جوان سبب اتلاف توانمندی‌های سرمایه‌های موجود و تهدیدی برای جامعه به دلیل زمینه‌سازی بروز ناهنجاری‌ها و آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی خواهد شد.

در این مقاله از نتایج طرح سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، برای محاسبه شاخص مذکور، استفاده شده است. همچنین مقایسه این شاخص در ایران با برخی از کشورهای آسیایی و اروپایی صورت گرفته است.

۲- بیان مسئله

طی سال‌های اخیر پس از وقوع بحران‌های مالی و اقتصادی در جهان توجه به مسائل بازار کار جوانان تشدیدیافته است. در تحلیل‌های مربوط به وضعیت جوانان در بازار کار، معمولاً از سه شاخص نرخ بیکاری، نرخ اشتغال و نرخ مشارکت نیروی کار جوانان که به طور معمول تحت عنوان شاخص‌های سنتی بازار کار یاد می‌شود، استفاده می‌گردد. این نکته را نباید از نظر دور داشت که شاخص نرخ بیکاری جوانان در مقایسه با نرخ بیکاری

کل می‌تواند صرفاً گویای بخشی از نیروی کار بالقوه جوانان باشد که به دلایلی نتوانسته‌اند مشغول فعالیت شوند. بخش دیگری از ذخیره پنهان نیروی کار جوان نیز جوانان غیر فعالی هستند که علی‌رغم میل خود و به اجبار نتوانسته‌اند وارد بازار کار شوند و غیر فعال مانده‌اند.

در این راستا سازمان بین‌المللی کار، شاخص دیگری تحت عنوان NEET را برای جوانان به‌عنوان مکملی در کنار سایر شاخص‌های بازار کار تعریف و مدنظر قرار داده است. همچنین این شاخص را به‌عنوان یکی از شاخص‌های کار شایسته نیز معرفی نموده است.

هدف از انجام این بررسی، ارائه‌ی چشم‌اندازی از وضعیت جوانان غیر شاغل که در حال تحصیل یا مهارت‌آموزی نیستند در سال ۱۳۹۵ و مقایسه آن با سال ۱۳۹۰، بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال‌های مذکور است.

۳- ادبیات نظری و پژوهشی

تا اوایل دهه۱۹۵۰ بیشتر تصور می‌شد که عامل اصلی و ریشه عقب‌ماندگی کشورهای در حال توسعه، کمبود سرمایه‌های مادی و فیزیکی است. اما امروزه به اهمیت سرمایه‌گذاری انسانی و اعتلای کیفیت نیروی کار به‌عنوان یکی از زمینه‌ها و راه‌های اصلی و اساسی افزایش بهره‌وری و تسریع رشد اقتصادی جامعه پی‌برده‌اند.

امروزه نیروی انسانی در مفهوم وسیع‌تر آن به‌عنوان سرمایه‌ی انسانی و یکی از منابع تولید ثروت در جوامع محسوب می‌شوند. سرمایه‌ی انسانی، مجموعه دانش، مهارت‌ها، استعدادها و تحصیلاتی است که افراد در طول سالیان کسب می‌نمایند. پس در واقع، ویژگی‌های کیفی انسان نوعی سرمایه است، زیرا این ویژگی‌ها می‌تواند باعث بهره‌وری و تولید بیشتر و ایجاد درآمد و رفاه بیشتر شود.

اصطلاح سرمایه‌ی انسانی اولین بار توسط پیکو، در سال ۱۹۲۸ مطرح شد، اما در ادبیات نئوکلاسیک مدرن توسط ژاکوب مینسر در سال ۱۹۵۸به کار گرفته شده و مورد بررسی قرار گرفت. سپس در دهه ۱۹۶۰ افرادی همچون مینسر، شولتز، دنیسون، بکر، میلر در سطح خرد و کلان به بحث سرمایه‌گذاری در سرمایه‌ی انسانی و دریافتی افراد پرداختند. امروزه، سرمایه‌ی انسانی با ارزش‌ترین دارایی و سرمایه‌ی هر کشور و سازمان است. چرا که در توسعه‌ی پایدار، انسان، محور توسعه شناخته می‌شود، به گونه‌ای که هم

به‌عنوان هدف توسعه و هم مهم‌ترین عامل توسعه در کانون توسعه پایدار مورد توجه است. درواقع سرمایه‌ی انسانی کارآمد و خلاق تعیین‌کننده‌ی عملکرد برتر و توان رقابتی سازمان‌ها و کشورهاست.

سرمایه‌ی انسانی نیرویی است که در فرد فعال می‌شود، توان و امکان او را برای تولید کالا و خدمتی که موجب استغنا و رفاه وی در زندگی فردی و اجتماعی می‌شود، افزایش می‌دهد. تفاوت‌های گسترده بین سطح ظرفیت‌ها، ناشی از وجود تفاوت در کسب توانایی‌هاست که به سرمایه‌ی انسانی معروف است [۲].

سرمایه‌ی انسانی، سرمایه‌ایی با دوام است. لیکن زمان ارائه خدمات این سرمایه محدود است. سرمایه‌ی انسانی نیز نیاز به نگهداری و در صورت لزوم تعمیر، ترمیم و تعویض دارد تا مانند سرمایه‌های مادی بیکار و یا مورد اتلاف قرار نگیرد. این نوع سرمایه نیز چنانچه نتواند خود را با تغییرات تکنولوژیکی تطبیق دهد، قبل از استهلاک از دور یا رده خارج می‌شود [۱].

ازاین رو در طول زمان، نیروی کار به‌عنوان یک سرمایه طبیعی و یک دارایی ارزشمند شناخته شد و نقش نیروی انسانی از نیروی کار ساده به سرمایه‌ی انسانی ارتقا یافت، به‌طوری‌که سرمایه‌های انسانی میزان سرمایه‌های مادی را تعیین می‌کنند.

از نظر اقتصاددانان، پدیده‌ی اشتغال دارای ابعاد فنی، اقتصادی و اجتماعی بوده و مسلماً همراه با یک سلسله مسائل روانی و اخلاقی متعدد نیز همراه است. سیسموندی عدم اشتغال یا بیکاری را یک واقعیت اجتماعی خواند، نه طبیعی. به نظر او این پدیده حاصل هرج و مرج ناشی از توسعه فنی و سرمایه‌گذاری‌هایی بود که رژیم رقابت آزاد به دنبال خود داشته است.

بیکاری به دو دسته ارادی و غیر ارادی تقسیم می‌شود. بیکاری ارادی در حالی شکل می‌گیرد که برای فرد فعال در جامعه‌ی کار وجود دارد، اما وی تمایلی به اشتغال در آن ندارد. اما بیکاری غیر ارادی به دلیل اثرات اجتماعی و اقتصادی پدید می‌آید. ساختار بازار، دخالت دولت و بحران‌های اقتصادی و اجتماعی از مهم‌ترین دلایل این نوع بیکاری به حساب می‌آیند. در بیکاری ارادی، کارگران شغل‌های خود را به دلایلی همچون ترجیحات سلیقه‌ای و یا سطح پایین دستمزد رد می‌کنند، در حالی که در بیکاری غیر ارادی، افراد بر اثر عوامل بیرونی از جمله ورشکستگی، کاهش تقاضا بر اثر بحران اقتصادی و مواردی مانند آن بیکار می‌شوند.

از نظر جامعه‌شناسی که بیشتر به هنجارها و ناهنجارها و بررسی زمینه‌ها و علل پدیده‌های اجتماعی می‌پردازند، مفهوم «کار»، «اشتغال» و «بیکاری»، معانی دیگری به خود می‌گیرد که مشخصه‌ی اصلی آن‌ها با توجّه به فرهنگ و ارزش‌های اجتماعی هر جامعه تعیین شده است و این مفاهیم در جامعه‌شناسی از آن نظر طرح می‌شود که راه حلّی برای مشکلات اجتماعی، امنیت و آسایش روانی افراد در جامعه به‌دست آید.

۴- تعاریف و مفاهیم و روش‌شناسی

طبق گزارش‌های سازمان بین‌المللی کار، جوانان جزو اولین کسانی هستند که شغل خود را از دست می‌دهند و همچنین جزو آخرین افرادی هستند که شغلی را به‌دست می‌آورند. این امر ناشی از عوامل بسیاری از جمله، از دست دادن فرصت‌های شغلی به‌منظور بازآموزی، کمبود تجربه و مهارت و ... است.

شاخص NEET بیانگر سهم جوانان ۲۴-۱۵ ساله غیر شاغلی است که نه در حال تحصیل هستند و نه به کسب مهارت مشغول‌اند.

روش محاسبه شاخص به شرح زیر است:

$$NEET(\%) = \frac{\text{جمعیت جوانان غیر فعال و بیکار که در حال تحصیل یا کسب مهارت نیستند}}{\text{جمعیت جوانان ۲۴-۱۵ ساله}} \times ۱۰۰$$

لازم به ذکر است شاخص مذکور برای گروه جمعیتی ۲۹-۱۵ ساله نیز قابل محاسبه است که برخی کشورها این شاخص را برای این گروه سنی نیز محاسبه می‌نمایند.

این شاخص کمک می‌کند تا فهم وسیع‌تر و تصویری دیگر از بازار کار جوانان در ترکیب با نرخ بیکاری جوانان، نرخ اشتغال و نرخ مشارکت نیروی کار فراهم شود.

جمعیت NEET شامل زیرگروه‌های زیر است:

۱. بیکاران که شامل بیکاران کوتاه‌مدت و بلندمدت بوده که به‌عنوان بزرگ‌ترین گروه فرعی شناخته می‌شوند.
۲. جوانانی که مسئولیت خانوادگی مثل نگهداری از سالمندان یا کودکان، آنها را از ورود به بازار کار و تحصیل بازداشته است.
۳. جوانانی که بیمار (بیماری طولانی مدت) یا معلول هستند.

۴. افرادی که فاقد مشکل مالی بوده اما در جستجوی فرصت شغلی خاص هستند. این گروه معمولاً به طور فعال به دنبال کار یا بهبود مهارت‌های خود بوده اما هر فرصت شغلی را نمی‌پذیرند.
۵. افرادی که معمولاً در حال سفر بوده و یا درگیر فعالیت‌های هنری و خلاقانه نظیر موسیقی، نقاشی و یا جهانگردی و ... هستند.
۶. جوانانی که به دلایل فردی، خانوادگی و اجتماعی از جستجوی شغل دلسرد شده و به دنبال کسب مهارت و دانش نیستند که این شرایط برای آن‌ها به دلیل عدم توانایی جسمی و مغزی به وجود نیامده بلکه یا دلسرد از یافتن شغل هستند یا به دلایلی نظیر زمینه‌های خانوادگی، به دنبال سبک زندگی خطرناک و غیر اجتماعی (مصرف مواد و یا دارای جرم جنایی) هستند.

نرخ بیکاری و نرخNEET، مکمل یکدیگر بوده و دارای تفاوت‌هایی هستند به طوری‌که نرخ بیکاری جوانان به جمعیت فعال اقتصادی که قادر به یافتن شغل نیستند، اشاره دارد و به روش زیر محاسبه می‌شود:

$$\text{نرخ بیکاری جوانان} = \frac{\text{جمعیت بیکار جوانان}}{\text{جمعیت فعال جوانان}} \times ۱۰۰$$

در حالی‌که میزان NEET، سهمی از جمعیت جوانان غیر شاغلی است که نه در حال تحصیل هستند و نه به کسب مهارت می‌پردازند. در شکل زیر تفاوت جمعیت درنظر گرفته شده در محاسبه نرخ بیکاری و نرخ NEET، نشان داده شده است:

سنجش شاخص NEET به راحتی امکان‌پذیر نبوده و نیاز به بررسی و در نظرگرفتن تمامی جوانب و ابعاد قضیه دارد.

لازم به ذکر است محاسبه این شاخص، از دو طرح نیروی کار و سرشماری عمومی نفوس و مسکن امکان‌پذیر بوده که البته با توجه به هدف اصلی طرح نیروی کار که ارائه وضعیت اشتغال و بیکاری است، محاسبات برپایه طرح مذکور دقیق‌تر بوده، ولی با توجه به ملاحظاتی، محاسبه متغیرها و اندازه‌گیری این شاخص برای استان‌های کشور با توجه به این‌که طرح نیروی کار به دلیل اپتیمم نبودن تعداد نمونه‌ها قادر به ارایه برآوردی از جمعیت کشور به‌تفکیک گروه سنی (به طور مثال ۲۴-۱۵ ساله) برای استان‌های کشور

نیست، از نتایج طرح سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، میسر است. از این رو جدول‌های ۱ و ۲ به مقایسه مقادیر شاخص مذکور از نتایج دو طرح نیروی کار و سرشماری پرداخته است.

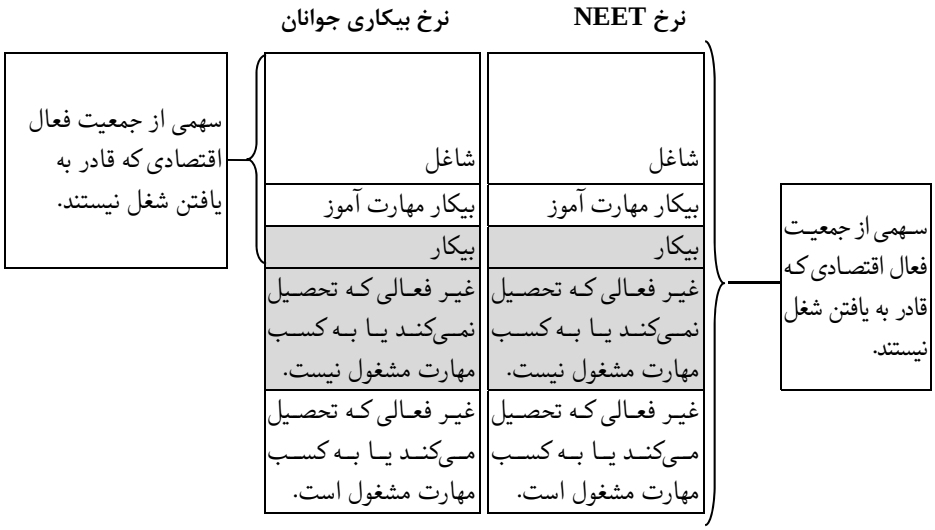

از آنجایی که در پرسشنامه طرح سرشماری عمومی نفوس و مسکن و همچنین طرح آمارگیری نیروی کار کشور در ارتباط با وضع فعالیت افراد، پرسش مربوط به مهارت‌آموزی گنجانده نشده است، از این رو امکان محاسبه دقیق این شاخص مقدور نبوده که البته تعداد اندک آن، تأثیری در تغییر سهم نداشته و قابل چشم‌پوشی است. شایان توجه است در صورت افزودن پرسش مهارت‌آموزی به مجموعه سؤالات این دو طرح، شاخص مذکور با دقت مطلوب‌تری قابل محاسبه است.

۵- یافته‌ها

بر اساس نتایج طرح سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت جوان ۲۴- ۱۵ ساله کشور ۱۱۸۵۲ هزار نفر بوده است که از این تعداد، ۶۰۲۳ هزار نفر (۵۱٫۰ درصد) را مردان و ۵۸۲۹ هزار نفر (۴۹٫۰ درصد) را زنان تشکیل داده‌اند.

بر اساس جدول ۱، از مجموع ۱۱۸۵۱۸۷۶ نفر جوانان ۱۵ تا ۲۴ ساله کشور، تعداد ۴۲۹۰۲۶۳ نفر (۳۶٫۲درصد) شاغل نبوده و در حال تحصیل یا کسب مهارت نیز نیستند

[۳ و ۴]. به عبارت دیگر می‌توان گفت میزان NEET جوانان در سال ۱۳۹۵ حدود ۳۶٫۰ درصد بوده است.

همچنین این میزان برای مردان، ۲۳٫۸ درصد (۱۴۳۱۵۰۹ نفر) و برای زنان، ۴۹٫۰ درصد (۲,۸۵۸,۷۵۴ نفر) است. چنانچه ملاحظه می‌شود، بخش عمده مشمولین NEET مربوط به زنان است که پایین بودن نرخ مشارکت آنان در فعالیت‌های اقتصادی، موید این مطلب است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد میزان NEET برای زنان، بیش از ۱٫۳ برابر میزان کل کشور است. از سوی دیگر این میزان حدود ۲ برابر میزان مذکور برای مردان است. به عبارت دیگر زنان غیر شاغلی که در حال تحصیل و یا مهارت آموزی نیستند، بیش از ۲ برابر مردان در این گروه، هستند.

بررسی شاخص مذکور، بر اساس نتایج طرح سرشماری عمومی نفوس و مسکن طی سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵نشان‌دهنده روند نزولی میزان این شاخص است به طوری‌که با کاهش ۲٫۱ درصدی از ۳۸٫۳ درصد در سال ۱۳۹۰ به ۳۶٫۲ درصد در سال ۱۳۹۵، رسیده است. این شاخص در گروه مردان با افزایش ۰٫۱ درصدی و در گروه زنان با کاهش ۴٫۱ درصدی مواجه بوده است.

جدول ۱- میزان NEET و تغییرات مطلق جوانان غیر فعال و بیکار که در حال تحصیل یا کسب مهارت نیستند سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ (درصد)

شرح	مرد و زن	مرد	زن
۱۳۹۰	۳۸٫۳	۲۳٫۷	۵۳٫۱
۱۳۹۵	۳۶٫۲	۲۳٫۸	۴۹٫۰
تغییرات مطلق ۹۵ نسبت به ۹۰	-۲٫۱	+۰٫۱	-۴٫۱

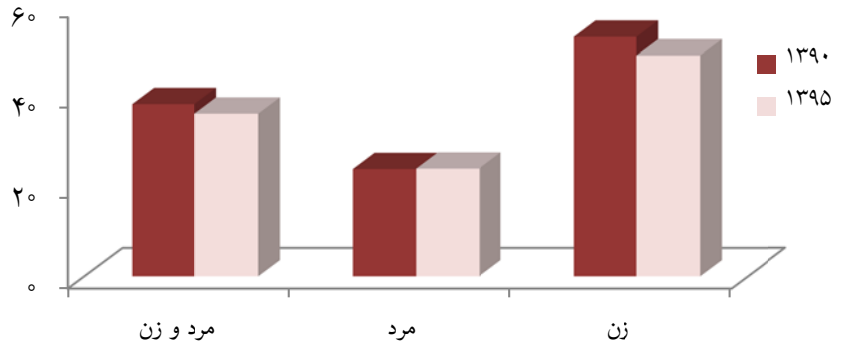

شکل ۱- روند میزان NEET در سال های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ (مبنا: جدول ۱)

بر اساس آنچه بیان شد، می‌توان گفت در سال ۱۳۹۵، از هر ۱۰ نفر جوان ۲۴-۱۵ ساله، حدود ۴ نفر، جوان غیر شاغل وجود دارد که در حال تحصیل یا مهارت‌آموزی نیستند. همچنین به ازای هر ۱۰ مرد جوان ۲۴-۱۵ ساله، حدود ۲ مرد و به ازای هر ۱۰ زن جوان ۲۴-۱۵ ساله، حدود ۵ زن جوان غیر شاغل وجود دارد که درحال تحصیل یا مهارت‌آموزی نیستند.

جدول ۲- میزان NEET و تغییرات مطلق جوانان غیر فعال و بیکار که در حال تحصیل یا کسب مهارت نیستند سال‌های ۱۳۹۰ و ۱۳۹۵ (درصد)

شرح	مرد و زن	مرد	زن
۱۳۹۰	۳۱٫۰	۱۸٫۱	۴۵٫۴
۱۳۹۵	۳۰٫۲	۱۶٫۰	۴۵٫۳

*مبنای محاسبات بر اساس نتایج آمارگیری طرح نیروی کار مرکز آمار ایران است.

جدول ۳ - میزان NEET به‌تفکیک جنس و استان- سال ۱۳۹۵

استان	جنس	جمعیت ۲۴-۱۵ ساله	تعداد غیر فعالان و بیکارانی که در حال تحصیل یا کسب مهارت نیستند (۲۴- ۱۵ ساله)	میزان NEET (درصد)
	مرد و زن	۱۱۸۵۱۸۷۶	۴۲۹۰۲۶۳	۳۶٫۲
کل کشور	مرد	۶۰۲۲۶۶۳	۱۴۳۱۵۰۹	۲۳٫۸
	زن	۵۸۲۹۲۱۳	۲۸۵۸۷۵۴	۴۹٫۰
	مرد و زن	۵۴۸۱۹۰	۲۰۷۸۱۲	۳۷٫۹
آذربایجان شرقی	مرد	۲۸۴۱۲۴	۷۱۳۷۶	۲۵٫۱
	زن	۲۶۴۰۶۶	۱۳۶۴۳۶	۵۱٫۷
	مرد و زن	۵۲۵۱۴۱	۲۱۹۱۰۵	۴۱٫۷
آذربایجان غربی	مرد	۲۶۸۲۸۳	۶۶۷۸۲	۲۴٫۹
	زن	۲۵۶۸۵۸	۱۵۲۳۲۳	۵۹٫۳
	مرد و زن	۱۹۶۵۰۹	۷۷۸۳۱	۳۹٫۶
اردبیل	مرد	۱۰۱۶۴۹	۲۵۸۶۲	۲۵٫۴
	زن	۹۴۸۶۰	۵۱۹۶۹	۵۴٫۸
	مرد و زن	۶۹۲۵۹۰	۱۹۴۱۴۰	۲۸٫۰
اصفهان	مرد	۳۵۰۱۲۹	۵۸۸۴۶	۱۶٫۸
	زن	۳۴۲۴۶۱	۱۳۵۲۹۴	۳۹٫۵
	مرد و زن	۳۶۴۸۸۸	۱۲۱۹۷۹	۳۳٫۴
البرز	مرد	۱۸۱۳۶۷	۴۲۳۰۲	۲۳٫۳
	زن	۱۸۳۵۲۱	۷۹۶۷۷	۴۳٫۴
	مرد و زن	۸۹۲۱۵	۳۲۰۵۷	۳۵٫۹
ایلام	مرد	۴۶۲۸۰	۱۲۴۳۳	۲۶٫۹
	زن	۴۲۹۳۵	۱۹۶۲۴	۴۵٫۷
	مرد و زن	۱۷۲۰۰۴	۶۶۰۸۳	۳۸٫۴
بوشهر	مرد	۹۲۷۷۷	۲۶۰۵۲	۲۸٫۱
	زن	۷۹۲۲۷	۴۰۰۳۱	۵۰٫۵
	مرد و زن	۱۷۸۱۲۸۰	۵۰۰۱۴۳	۲۸٫۱
تهران	مرد	۸۹۲۷۵۲	۱۴۹۱۹۱	۱۶٫۷
	زن	۸۸۸۵۲۸	۳۵۰۹۵۲	۳۹٫۵
	مرد و زن	۱۴۶۴۷۴	۵۶۵۷۹	۳۸٫۶
چهارمحال و بختیاری	مرد	۷۳۶۶۰	۲۱۲۱۶	۲۸٫۸
	زن	۷۲۸۱۴	۳۵۳۶۳	۴۸٫۶
	مرد و زن	۱۲۹۵۱۲	۴۴۲۹۱	۳۴٫۲
خراسان جنوبی	مرد	۶۹۰۷۲	۱۵۷۸۶	۲۲٫۹
	زن	۶۰۴۴۰	۲۸۵۰۵	۴۷٫۲

ادامه‌ی جدول ۳ - میزان NEET به‌تفکیک جنس و استان- سال ۱۳۹۵

استان	جنس	جمعیت ۱۵-۲۴ ساله	تعداد غیرفعالان و بیکارانی که در حال تحصیل یا کسب مهارت نیستند. (۲۴- ۱۵ ساله)	میزان NEET (درصد)
	مرد و زن	۹۶۹۱۷۴	۳۷۰۰۷۲	۳۸/۲
خراسان رضوی	مرد	۴۸۵۲۶۴	۱۰۲۴۵۹	۲۱/۱
	زن	۴۸۳۹۱۰	۲۶۷۶۱۳	۵۵/۳
	مرد و زن	۱۴۱۳۴۰	۵۴۶۹۷	۳۸/۷
خراسان شمالی	مرد	۷۱۷۵۶	۱۶۹۱۳	۲۳/۶
	زن	۶۹۵۸۴	۳۷۷۸۴	۵۴/۳
	مرد و زن	۷۶۶۲۴۰	۳۱۵۸۷۸	۴۱/۲
خوزستان	مرد	۳۸۷۱۴۷	۱۱۵۰۲۷	۲۹/۷
	زن	۳۷۹۰۹۳	۲۰۰۸۵۱	۵۳/۰
	مرد و زن	۱۵۶۸۴۱	۶۰۵۶۰	۳۸/۶
زنجان	مرد	۷۹۴۵۱	۱۸۵۸۱	۲۳/۴
	زن	۷۷۳۹۰	۴۱۹۷۹	۵۴/۲
	مرد و زن	۱۱۷۱۷۲	۲۶۴۶۰	۲۲/۶
سمنان	مرد	۶۰۴۰۱	۷۶۳۲	۱۲/۶
	زن	۵۶۷۷۱	۱۸۸۲۸	۳۳/۲
	مرد و زن	۵۲۵۷۶۴	۲۵۳۴۶۷	۴۸/۲
سیستان و بلوچستان	مرد	۲۶۷۲۴۱	۸۷۱۶۸	۳۲/۶
	زن	۲۵۸۵۲۳	۱۶۶۲۹۹	۶۴/۳
	مرد و زن	۷۰۰۱۷۵	۲۵۳۳۴۸	۳۶/۲
فارس	مرد	۳۵۹۷۳۳	۱۰۰۸۵۳	۲۸/۰
	زن	۳۴۰۴۴۲	۱۵۲۴۹۵	۴۴/۸
	مرد و زن	۱۸۰۹۱۸	۶۰۴۸۳	۳۳/۴
قزوین	مرد	۹۰۸۸۱	۱۴۵۱۶	۱۶/۰
	زن	۹۰۰۳۷	۴۵۹۶۷	۵۱/۱
	مرد و زن	۱۹۷۶۸۹	۶۵۲۵۴	۳۳/۰
قم	مرد	۹۸۳۶۹	۱۶۷۵۲	۱۷/۰
	زن	۹۹۳۲۰	۴۸۵۰۲	۴۸/۸
	مرد و زن	۲۴۷۰۶۵	۱۰۱۳۹۸	۴۱/۰
کردستان	مرد	۱۲۴۹۹۲	۲۸۵۹۹	۲۲/۹
	زن	۱۲۲۰۷۳	۷۲۷۹۹	۵۹/۶
	مرد و زن	۵۲۲۰۱۷	۱۸۹۰۸۶	۳۶/۲
کرمان	مرد	۲۶۸۴۲۵	۶۶۱۴۰	۲۴/۶
	زن	۲۵۳۵۹۲	۱۲۲۹۴۶	۴۸/۵
	مرد و زن	۲۹۷۴۲۲	۱۲۷۱۵۰	۴۲/۸
کرمانشاه	مرد	۱۵۴۶۶۵	۴۸۳۲۶	۳۱/۲
	زن	۱۴۲۷۵۷	۷۸۸۲۴	۵۵/۲

ادامه‌ی جدول ۳ - میزان NEET به‌تفکیک جنس و استان- سال ۱۳۹۵

استان	جنس	جمعیت ۲۴-۱۵ ساله	تعداد غیر فعالان و بیکارانی که در حال تحصیل یا کسب مهارت نیستند (۲۴- ۱۵ ساله)	میزان NEET (درصد)
	مرد و زن	۱۱۵۵۸۰	۴۳۸۱۶	۳۷/۹
کهگیلویه و بویراحمد	مرد	۵۷۷۷۹	۱۵۸۶۳	۲۷/۵
	زن	۵۷۸۰۱	۲۷۹۵۳	۴۸/۴
	مرد و زن	۲۸۱۳۴۷	۱۲۳۹۱۸	۴۴/۰
گلستان	مرد	۱۴۲۷۳۴	۴۴۲۵۵	۳۱/۰
	زن	۱۳۸۶۱۳	۷۹۶۶۳	۵۷/۵
	مرد و زن	۳۴۸۷۴۱	۱۲۲۷۱۵	۳۵/۲
گیلان	مرد	۱۷۶۷۷۷	۴۸۶۶۴	۲۷/۵
	زن	۱۷۱۹۶۴	۷۴۰۵۱	۴۳/۱
	مرد و زن	۲۷۶۲۸۴	۱۱۶۴۰۴	۴۲/۱
لرستان	مرد	۱۴۲۵۵۹	۴۳۷۱۹	۳۰/۷
	زن	۱۳۳۷۲۵	۷۲۶۸۵	۵۴/۴
	مرد و زن	۴۴۱۳۶۸	۱۴۱۵۳۲	۳۲/۱
مازندران	مرد	۲۲۳۳۸۵	۵۲۱۳۹	۲۳/۳
	زن	۲۱۷۹۸۳	۸۹۳۹۳	۴۱/۰
	مرد و زن	۲۰۳۰۶۵	۶۹۹۹۴	۳۴/۵
مرکزی	مرد	۱۰۳۷۱۰	۲۲۸۷۱	۲۲/۱
	زن	۹۹۳۵۵	۴۷۱۲۳	۴۷/۴
	مرد و زن	۳۰۰۶۱۵	۱۳۱۵۸۰	۴۳/۸
هرمزگان	مرد	۱۵۳۴۷۸	۴۷۷۲۸	۳۱/۱
	زن	۱۴۷۱۳۷	۸۳۸۵۲	۵۷/۰
	مرد و زن	۲۵۱۸۸۴	۱۰۰۹۲۵	۴۰/۱
همدان	مرد	۱۲۸۱۵۵	۳۲۶۳۹	۲۵/۵
	زن	۱۲۳۷۲۹	۶۸۲۸۶	۵۵/۲
	مرد و زن	۱۶۵۳۷۲	۴۱۵۰۶	۲۵/۱
یزد	مرد	۸۵۶۶۸	۱۰۸۱۹	۱۲/۶
	زن	۷۹۷۰۴	۳۰۶۸۷	۳۸/۵

شکل ۲- میزان NEET به‌تفکیک استان - سال ۱۳۹۵

شکل۳- میزان NEET زنان به‌تفکیک استان - سال

شکل ۴- میزان NEET مردان به‌تفکیک استان - سال ۱۳۹۵

چنانچه در شکل ۴ مشاهده می‌شود بیشترین میزان NEET در سال ۱۳۹۵، به استان سیستان و بلوچستان با ۴۸/۲ درصد، استان گلستان با ۴۴/۰ درصد و استان هرمزگان با ۴۳/۸ درصد و کمترین آن به استان‌های سمنان، یزد و اصفهان به ترتیب با ۲۲/۶ درصد، ۲۵/۱ درصد و ۲۸/۰ درصد، تعلق داشته است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد در سال ۱۳۹۵ در گروه مردان، استان سیستان و بلوچستان با ۳۲/۶ درصد، استان کرمانشاه با ۳۱/۲ درصد و استان هرمزگان با ۳۱/۱ درصد بیشترین و استان‌های سمنان و یزد با ۱۲/۶ درصد، استان قزوین با ۱۶/۰ درصد و استان تهران با ۱۶/۷ درصد، کمترین میزان NEET را در بین استان‌های کشور داشته‌اند.

در گروه زنان نیز استان سیستان و بلوچستان با ۶۴/۳ درصد، استان کردستان با ۵۹/۶ درصد و استان آذربایجان غربی با ۵۹/۳ درصد بیشترین و استان سمنان با ۳۳/۲ درصد، استان یزد با ۳۸/۵ درصد و استان‌های تهران و اصفهان با ۳۹/۵ درصد، کمترین میزان NEET را در بین استان‌های کشور داشته‌اند.

مطالعه شاخصNEET در استان‌های کشورنشان می‌دهد که دامنه تغییرات در میزان NEET به حدود ۲۶ درصد، رسیده است. به عبارت بهتر میزان NEET در استان سیستان و بلوچستان، حدود ۲ برابر استان سمنان، است.

جدول ۴- شکاف میزان NEET استان‌های کشور در سال ۱۳۹۵

شرح	میزان NEET(درصد)
بالاترین	۴۸/۲ (سیستان و بلوچستان)
پایین‌ترین	۲۲/۶ (سمنان)
شکاف (مطلق)*	۲۵/۶

جدول ۵- میزان NEETدر برخی کشورها- سال ۲۰۱۶ (درصد)

کشور	مرد و زن	مرد	زن
ژاپن	۳/۵	۲/۶	۴/۶
سنگاپور	۴/۰	۲/۹	۵/۱
آلمان	۶/۷	۶/۱	۷/۴
انگلیس	۱۰/۹	۱۰/۳	۱۱/۵
مالزی	۱۱/۷	۸/۴	۱۵/۳
فرانسه	۱۱/۸	۱۱/۹	۱۱/۷
کانادا	۱۳/۵	۱۴/۱	۱۲/۹
آمریکا	۱۵/۰	۱۴/۳	۱۵/۷
یونان	۱۵/۸	۱۵/۹	۱۵/۷
فیلیپین	۲۲/۲	۱۵/۵	۲۹/۲
اندونزی	۲۲/۵	۱۶/۱	۲۹/۱
ترکیه	۲۴/۰	۱۴/۵	۳۳/۵
مصر	۲۷/۶	۱۹/۸	۳۵/۷
بنگلادش	۲۸/۹	۱۰/۰	۴۷/۰
ایران*	۳۶/۲	۲۳/۸	۴۹/۰

* مبنای محاسبه شاخص، نتایج طرح سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ است.
منبع: سازمان بین المللی کار (ILO)

جدول ۵ به مقایسه میزان NEET در ایران با برخی از کشورها در سال ۲۰۱۶ پرداخته است [۷]. چنانچه مشاهده می‌شود در کشورهایی مانند ژاپن، سنگاپور و آلمان میزان NEET تک رقمی است و در کشورهایی مانند انگلیس، مالزی، فرانسه و کانادا، آمریکا بین ۱۰ تا ۱۵ درصد بوده است و در کشورهایی مانند فیلیپین، اندونزی، ترکیه، مصر و بنگلادش بین ۲۰ تا ۳۰ درصد در نوسان است. این در حالی است که میزان NEET در ایران بالای ۳۶ درصد بوده است.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

از جمله علل کم بودن تعداد مشمولین NEET، می‌توان به مواردی از جمله گذر سالم از مدرسه به کار و فضای مطلوب بازار کار و .... اشاره نمود.از سوی دیگر برخی از دلایل بالا بودن میزان آندر کشور و برخی از استان‌ها، مربوط به جوانان بیکاری است که بخش عمده‌ای از این گروه را تشکیل می‌دهند. زیاد بودن تعداد مشمولین NEET، به معنی به حاشیه رانده شدن جوانان است. همچنین علت دیگر آن درک نادرست عامه مردم از واژه شاغل است. به طوریکه تلقی عموم مردم از فرد شاغل، کسی است که مزد و حقوق‌بگیر بوده و در یک بنگاه فعالیت می‌کند. در حالی‌که گروهی از این افراد که ترک تحصیل می‌کنند (به ویژه در مناطق روستایی) برای یکی از اعضای خانوار خود فعالیت می‌کنند که در این صورت در زمره کارکنان فامیلی بدون مزد قرار گرفته ولی به اشتباه خود را بیکار قلمداد می‌نمایند و یا افراد بسیاری هستند که کارکن مستقل بوده یا در محل سکونت خود، مشغول انجام شغل خانگی و کسب درآمد (به ویژه زنان) بوده که در این صورت، آنان نیز در زمره شاغلین محسوب می‌شوند. همچنین برخی از جوانان به صورت داوطلبانه از چرخه آموزش و بازار کار خارج شده‌اند. به طور مثال جوانان دارای درآمد بدون کار (در خانواده‌های با تمکن مالی بالا) و یا مادران جوانی که حتی در یک خانوار با درآمد بالا زندگی کرده و توانایی پرداخت هزینه مراقبت از کودک را دارا هستند، ولی تصمیم می‌گیرند که به طور داوطلبانه به‌منظور مراقبت از فرزندان خود از بازار کار خارج شوند. این نکته را نیز نباید از نظر دور داشت که برخی از جوانان نیز به طور غیر ارادی و به اجبار به دلایلی نظیر ناتوانی، بیماری و معلولیت قادر به اشتغال، تحصیل و یا کسب مهارت نیستند و یا حتی مادر جوانی که توانایی پرداخت هزینه مراقبت از کودک یا کودکان خود را نداشته و

به اجبار، بازار کار را ترک می‌کند. زیاد بودن میزان NEET در قیاس با میزان بیکاری جوانان به این معنی است که تعداد زیادی از جوانان ناامید از کار بوده یا امکان دسترسی به آموزش و مهارت‌آموزی را ندارند.

ولی قسمت نگران‌کننده موضوع، جوانانی هستند که در هیچ یک از مصادیق برشمرده فوق گنجانده نشده و در عین حال نه در جستجوی کار بوده و نه در حال آموزش یا کسب مهارت هستند. این گروه به شدت در معرض خطر به حاشیه رانده شدن از بازار کار و مواجهه با محرومیت‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی هستند که توجه ویژه برنامه‌ریزان برای وضع سیاست‌های حمایتی از جمله فراهم‌نمودن امکانات تحصیلی، مهارت‌آموزی و اشتغال را طلب می‌نمایند.

چنانچه گفته شد، این شاخص مناسب‌ترین معیار برای نشان دادن واقعیت‌های اقتصادهای در حال ظهور با خطر بیکاری و عدم فعالیت است و بیانگر توجه به جوانانی است که تمایلی جهت پیوستن به بازار کار را ندارند. مشمولین آن‌ها به دلیل اینکه قابلیت‌های خود را جهت دستیابی به شغل، بهبود نمی‌دهند، بنابراین در معرض خطر جدایی اجتماعی و بازار کار قرار دارند. از این رو نقش برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران برای منابع انسانی کشور به ویژه جوانان در دستیابی به توسعه پایدار امری ضروری خواهد بود واتخاذ تدابیری همچون سرمایه گذاری و فراهم نمودن بسترهای مناسب جهت توانمندسازی جوانان به لحاظ آموزش و افزایش مهارت‌های مورد نیاز و به تبع آن امکان ورود آنان در بازار کار، مؤثر خواهد بود.

توضیحات

1- Young people not in employment, education or training

مرجع‌ها

[۱] عماد زاده، مصطفی (۱۳۷۵). مباحثی از اقتصاد آموزش و پرورش، انتشارات جهاد دانشگاهی، چاپ هفتم.

[۲] متوسلی، محمود؛ آهنچیان، محمد رضا (۱۳۸۱). اقتصاد آموزش و پرورش، تهران انتشارات سمت- چاپ اول.

[۳] مرکز آمار ایران (۱۳۹۰). نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰.

[۴] مرکز آمار ایران (۱۳۹۵). سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵.
[5] Data Sheet of Eurostat (2016).
[6] NEETs Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe- https://www.eurofound.europa.eu (2012).
[7] ILO (2015).What Does NEETs Mean and why is the Concept so Easily Misinterpreted?

سید نعت‌اله میرفلاح نصیری
فوق لیسانس آمار
تهران، خیابان فاطمی، خیابان رهی‌معیری، مرکز آمار ایران.
رایانشانی: nassiriamar@gmail.com

فریده دل‌عظیمی
فوق لیسانس آمار
تهران، خیابان فاطمی، روبروی خیابان حجاب، پلاک ۲۵۵، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مرکز آمار و اطلاعات راهبردی.
رایانشانی: f221113511@gmail.com

هما طاهری‌پور
فوق لیسانس پژوهش علوم اجتماعی
تهران، خیابان فاطمی، روبروی خیابان حجاب، پلاک ۲۵۵، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، مرکز آمار و اطلاعات راهبردی.
رایانشانی: homa.taheripour@gmail.com